

робство подъ тѣхъ сигурно оварварило твърде много българитѣ. Константинъ Порфиrogenетъ даже разказва, че и самитѣ авари водили номадски, скитнически животъ.

При такава обстановка на съществуване единственото богатство на прабългаритѣ билъ тѣхниятъ добитѣкъ и коне, които имъ служили едновременно и за храна, и за транспортъ, и за война. Главната целъ на постояннитѣ имъ военни набѣги върху близки и далечни народи било заграбването на добитѣкъ и скъпи украшения. Това било нерѣдко единственъ поводъ на многото български нашествия въ Мизия и Тракия. Византийскитѣ хронисти описватъ въ подробности разрушителнитѣ последици на тѣзи български походи. Сигурно е, че количеството на добитѣка, съ който разполагали отдѣлнитѣ родове у прабългаритѣ, е играелъ известна роля при опредѣляне имотнитѣ различия всрѣдъ обществото.

Изобщо у българитѣ отъ това време, макаръ и да познавали земледѣлието, но поради условията, при които били поставени да съществуватъ, преобладаваща стопанска дейностъ било скотовѣдството. Едно допълнение на последното представлялъ ловътъ на дивечъ. Известни били примкитѣ — аркани, които тѣ употребявали за ловене и на пленници.

Въ областта на промишлеността прабългаритѣ били съвсемъ неопитни. Въ нея билъ ангажиранъ незначително количество националенъ трудъ. Едва ли тѣ се отличавали много отъ съседнитѣ тѣмъ племена и орди. Много характерна преценка ни оставилъ историкътъ Григора за скититѣ, между които той поставя и българитѣ: „Тѣ водятъ животъ простъ и въздържанъ, хлѣбъ не ядатъ, вино не пиятъ и затова земята не обработватъ, лозя не саятъ и за другитѣ произведения на земята не се грижатъ“. Слабото развитие на земледѣлието у прабългаритѣ се дължало въ значителна степенъ и на непригодната почва въ рускитѣ степи. Прокопий разказва, какъ българитѣ презъ 550 години се оплаквали на византийския императоръ Юстинианъ I, че „тѣхнитѣ живѣлища била въ земя пуста и неплодна“. Независимо отъ това прабългаритѣ, като номадски народъ и бидейки постоянно на война, не могли да разчитатъ съ сигурностъ, че ще получатъ плодетѣ на една земледѣлска стопанска дейностъ и поради това вѣкове наредъ тѣ отдавали най-голъмо значение на скотовѣдството.

Въ свръзка съ общата имъ стопанска култура прабългаритѣ били чужди на градския животъ и стопанство. Случайно завзетитѣ отъ тѣхъ градове бързо промѣняли своя характеръ. За прабългаритѣ градътъ билъ по-скоро крепостъ, отколкото центъръ на размѣна и промишленостъ. Прокопий разказва, че, когато кутригуритѣ превзели града Боспоръ, последниятъ се билъ напълно „оварварилъ“ въ тѣхни рѣце. Тѣй като прабългаритѣ срѣщали въ градоветѣ винаги единъ преобладаващъ елементъ, чуждъ на тѣхната народностъ и стопански битъ, тѣ ги ограбвали и самитѣ имъ жители прогонвали.

Наистина, единъ неизвестенъ авторъ отъ 555 год. съобщава, че българитѣ били „варварски народъ, който ималъ градове,“ обаче въ тѣхъ трѣбва да виждаме обикновени, типични за всички хуни — укрепени селища.

Размѣната у прабългаритѣ носила по-скоро случаенъ характеръ и имала напълно консумативни задачи. Благата, които тѣ придобивали отивали непосредствено за консумация и за задоволяване на едни още слабо развити нужди. Размѣна тѣ вършили презъ малкото мирни години на съседско съжителство. Липсата на каквато и да е оседналостъ у тѣхъ и въ околнитѣ племена и народи не позволявала да се установятъ нито опредѣлени търговски пѣтища, нито постоянни пазарни центрове въ тѣхнитѣ земи. Такива народи били по-скоро прѣчка за международната размѣна, защото съ своята воинственостъ тѣ затваряли понѣкога за вѣкове наредъ оживени